

УДК 81'373.611:37.013.73:81'24(510)

DOI <https://doi.org/10.12958/2227-2844-2025-2-114-123>**Перова Світлана В'ячеславівна,**

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри літературознавства, східної філології і перекладу
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Полтава, Україна.
svitlanaperova15@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-1758-2284>

Перепадя Дар'я Олександрівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри літературознавства, східної філології і перекладу
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Полтава, Україна.
dariaperepadia@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9133-7244>

СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЛЕКСИКИ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПОНЕНТИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КИТАЄЗНАВЦІВ

Відповідно до вимог, що висувуються до випускників бакалаврату зі знанням китайської мови, іншомовна підготовка таких фахівців має бути орієнтована на формування здатності до ефективної міжкультурної комунікації засобами мови, що вивчається (Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальність 035 «Філологія», спеціалізація 035.065 – східні мови та літератури (переклад включно), перша – китайська). Реалізація цієї мети є неможливою без сформованих умінь роботи із художнім текстом, який репрезентує релевантні культурні реалії, концепти та ментальні моделі народу – носія мови.

Актуальність порушеної проблематики зумовлюється зростанням інтересу до китайської мови як засобу міжкультурної комунікації, оскільки постає потреба у впровадженні нових, методично обґрунтованих підходів до викладання китайської мови, які забезпечать формування у здобувачів здатності до усвідомленої та толерантної взаємодії в іншокультурному середовищі (Цзінтао, 2024).

Як свідчить багаторічний практичний досвід авторів, значний потенціал у контексті модернізації професійної підготовки майбутніх китаєзнавців у ЗВО мають сучасні методи й освітні технології, зокрема метод семантичного аналізу лексики (САЛ) у процесі роботи із художнім текстом. Зазначений метод спрямований на глибоке осмислення змісту прочитаного, інтерпретацію семантичних нашарувань лексичних одиниць і культурних смислів, які були закладені автором твору. Варто констатувати, що наукові роботи таких дослідників, як Н. Руда, К. Жукова, Т. Павленок, Л. Сократова, А. Савченко та ін., частіше присвячені застосуванню комунікативного підходу до навчання іноземних мов, однак метод семантичного аналізу лексики часто залишався поза належною увагою.

Предметом дослідження наукової статті є процес формування міжкультурної компетентності здобувачів освіти у вивченні іноземної мови (зокрема, китайської) на основі залучення

художньої літератури як носія культурно значущих смислів. Мета дослідження – розглянути метод семантичного аналізу лексики як технологію формування мовної компоненти міжкультурної компетентності здобувачів освіти – китаєзнавців, що забезпечує адекватну інтерпретацію значень лексичних одиниць, розуміння авторського задуму та культурних кодів тексту, а також сприяє формуванню міжкультурної компетентності як інтегральної характеристики майбутнього фахівця.

На сучасному етапі розвитку лінгводидактики аксіоматичним є положення про нерозривний зв'язок навчання іноземної мови з опануванням культури народу. Проблематика навчання іноземних мов у межах культуровідповідної освітньої парадигми неодноразово ставала предметом наукового аналізу як у вітчизняних, так і в зарубіжних дослідженнях (Лисенко, 2020; Давидченко, 2021; Матузкова, 2022; Forbes et al., 2021; Snigovska et al., 2025).

У методичній літературі представлено низку підходів до формування міжкультурної компетентності здобувачів освіти. На сьогодні особливу увагу зосереджено на розвитку мовної складової міжкультурної компетенції у майбутніх фахівців з китайської мови. Реалізація цього напрямку передбачає системну роботу з лексикою на матеріалі автентичних художніх текстів, які забезпечують занурення в культурний контекст мовлення.

Сучасна китайська художня література як дзеркало суспільного життя, традицій і ментальних установок китайського народу слугує значущим джерелом для виявлення культурних кодів і смислів. Це зумовлено тим, що в більшості підручників представлено переважно нормативну модель мови, яка не завжди відображає актуальні соціокультурні реалії. Натомість художні твори презентують багатовимірну мовну картину світу та транслюють етнокультурні цінності, символи й стереотипи поведінки, властиві китайському суспільству.

У межах запропонованого дослідження методика базується на використанні семантичного аналізу лексики як інструмента для виявлення культурно маркованих лексичних одиниць; інтерпретації їхніх денотативних, конотативних і культурних значень; реконструкції культурних кодів, імпліцитно закладених у текстах сучасної китайської літератури; формування навичок адекватного розуміння та перекодування цих значень в умовах міжкультурної комунікації. Застосування художнього тексту в поєднанні з методами семантичного аналізу створює умови для формування у здобувачів освіти здатності до інтерпретації смислів, толерантного сприйняття культурної «іншості» та розвитку глибинного мовного чуття, які є необхідними складниками міжкультурної компетентності. Через художній універсум китайською мовою здобувачі освіти поступово усвідомлюють, що мова є не лише інструментом комунікації, а й засобом вираження емоцій, переконань, ідей, мотивів тощо, що сприяє глибшому розумінню сутності міжкультурної комунікації.

Розуміння тексту іноземною мовою, зокрема китайською, часто становить складність для здобувачів освіти, оскільки читач – представник іншої культури – не володіє повним набором культурних кодів, якими оперує носій мови, а саме вони забезпечують адекватну інтерпретацію закладеного смислу. На точність і глибину розуміння можуть впливати лакуни у фонових знаннях, відмінності в менталітеті, специфіка мовної картини світу та розбіжності в системі цінностей. Під час вивчення китайської мови студенти нерідко стикаються із ситуацією, коли під час читання художнього тексту кожне слово окремо зрозуміле, однак загальний зміст висловлювання залишається неусвідомленим.

З методичного погляду проблему ускладнює також те, що в процесі навчання читання художніх творів іноземною мовою здобувачів традиційно підводять до розуміння тексту за допомогою так званого сократівського методу, тобто за допомогою проблемних запитань. Тож більшість завдань спрямована на досягнення глибинних смислів художнього твору через аналіз його ідейного змісту (ідей, думок, суджень тощо). У цьому контексті лінгвістична робота з текстом (аналіз мовних форм), хоча й не повністю випадає з навчального процесу, однак не

використовується в повному обсязі. На наш погляд, системна й цілеспрямована робота з лексикою художнього твору здатна зробити суттєвий внесок у розвиток мовної компетентності як складника міжкультурної компетенції здобувачів освіти.

Огляд наукової літератури з лексикології китайської мови засвідчує значну варіативність підходів до вивчення лексики та методики її навчання. У працях китайських методистів (Сунь Юаньюань, 2018; Сунь Децзін, 2006) акцентується увага на впливі культурно-семантичних чинників на сприйняття й засвоєння лексики, підкреслюється важливість контексту її функціонування. Контекст розглядається як фрагмент тексту, що дає змогу встановити точне значення мовної одиниці.

У дослідженнях сучасних лінгвістів показано, що культурно-семантичні фактори істотно впливають на формування лексичних навичок у тих, хто вивчає китайську мову. Автори слушно зазначають, що «розуміння контексту, в якому функціонує слово, відіграє ключову роль у його запам'ятовуванні та використанні» (Лі Цзинься & Лі Юймін, 2008). Це положення набуває особливої актуальності в процесі читання художнього тексту, де мова характеризується високою концентрацією метафор, культурних алюзій та символів, що потребує від читача уважного аналізу й інтерпретації. Водночас усі дослідники, попри варіативність наукових підходів, єдині у твердженні про необхідність інтеграції культурного контексту та використання когнітивних стратегій як базових умов ефективного формування лексичних навичок.

Для успішного формування мовної складової міжкультурної компетентності здобувачів освіти надзвичайно корисними є лінгвістичні прийоми роботи, зокрема метод семантичного аналізу лексики, оскільки аналіз лексики художнього твору забезпечує глибоке розуміння тексту іноземною мовою, проникнення у його мовні та культурні особливості, ознайомлення з мовною картиною світу носіїв досліджуваної іноземної мови. Семантичний аналіз – це метод дослідження значень слів і виразів, який дає змогу виявити смислові зв'язки та відношення між ними. Цей процес передбачає не лише розуміння окремих слів, але й аналіз контексту, у якому вони використовуються, розуміння смислу висловлювання. Семантичний аналіз допомагає глибше зрозуміти текст, розкривати його підтекст і виявляти нюанси, які можуть бути неочевидними на перший погляд. Значення лексичної одиниці зазвичай розуміється як фіксований, стабільний зміст слова або виразу, який встановлюється загальноповсюдною практикою і фіксується у словниках. Воно є відносно стабільним і об'єктивним. Смісл же стосується більш суб'єктивного сприйняття, інтерпретації або контекстуального значення, що залежить від ситуації, контексту висловлювання, намірів мовця та сприйняття слухача. Він є динамічним і може змінюватися залежно від обставин.

Якщо говорити про лексичні одиниці (ЛО) тексту, то як засоби вираження ідей вони виступають його ключовими елементами, що підлягають аналізу. До слів, які викликають найбільші труднощі під час читання художніх творів, належать слова-реалії, прецизійна лексика, зокрема власні імена, топоніми тощо, а також фонові слова, що містять додаткову інформацію, часто незрозумілу для інофонів (Кость, 2015, с. 56–57).

У контексті цього дослідження важливим видається звернення уваги й на інші лексичні одиниці в художньому тексті, які можуть перешкоджати повноцінному розумінню прочитаного. Це можуть бути, зокрема, слова, обсяг і значення яких може бути ширшим або вужчим за значення відповідних слів у рідній мові; багатозначні слова, які в поєднанні з іншими перекладаються по-різному; особливості контекстуального вживання ЛО; лексичні одиниці розмовного стилю, зокрема жаргонізми; слова архаїчного походження, пов'язані здебільшого з історією та культурою країни тощо.

В основу технології розвитку лексичних навичок студентів-китаєзнавців під час роботи із художнім текстом у межах цього дослідження покладено такі принципи: 1) оволодінню лексикою іноземної мови відводиться пріоритетна роль, оскільки вона відображає змістовий бік

мови; 2) основну увагу зосереджено на використанні автентичного мовного матеріалу, який демонструє функціонування ЛО в мовленні носіїв; 3) читання художніх текстів забезпечує можливість ознайомлення здобувачів із варіантами сполучуваності ЛО; 4) контекстне представлення ЛО (у тексті-оригіналі) дає можливість відмовитися від традиційної технології формування лексичних навичок на основі двох етапів (семантизація нових ЛО та тренування їх використання) і спиратися на функціональний підхід (коли значення ЛО та її функція засвоюються у єдності, із пріоритетом її функції в мовленні); 5) в основу навчання лексики покладені аналіз значень слів, їх звукового та графічного образу, аналіз контекстів їх вживання й узагальнення інформації, отриманої таким способом.

Методично семантичний аналіз лексики інтегровано в загальну стратегію роботи із художнім текстом, яка може передбачати передтекстові, текстові та післятекстові завдання. Технологія навчання з використанням САЛ охоплює такі етапи: добір і читання тексту; семантичний розбір та обговорення ключових лексичних одиниць; виконання вправ на відпрацювання лексичних навичок і організацію вживання ЛО в мовленні.

Здобувачам освіти пропонуються твори сучасних китайських письменників, як-от Мо Янь (莫言), Лю Цисін (刘慈欣), Лю Чженьюнь (刘震云), Юй Хуа (余华), Мосян Тунсю (墨香铜臭), Шен Кеї (盛可以) та ін., які вирізняються лексичним розмаїттям і актуальною тематикою. Вибір цих текстів зумовлений їх жанровою різноманітністю та популярністю серед молодіжної аудиторії.

На першому етапі здобувачам освіти пропонується фрагмент тексту з новітньої китайської художньої літератури для ознайомлювального та вивчального читання.

Семантичний аналіз здійснюється на другому етапі (підтекстовий етап), який можна вважати пріоритетним, оскільки саме на цьому етапі відбувається проникнення в основний зміст прочитаного. Аналітична робота з текстовим фрагментом і лексикою починається з привертання уваги здобувачів освіти до ключових одиниць тексту. Запропоновані далі завдання спрямовані на самостійну ідентифікацію значень цих слів, добір синонімів та антонімів із подальшим аналізом відмінностей їхніх значень, визначення типів граматичного зв'язку, семантичних реляцій між компонентами слів, а також з'ясування особливостей їхнього контекстуального вживання. Для цього студенти використовують різні когнітивні стратегії, передусім стратегії мовного здогаду. Для уточнення змісту текстової одиниці можуть використовуватися також такі когнітивні стратегії, як опора на художній контекст, залучення фонових знань, здорового глузду тощо. На завершальному етапі здобувачам пропонується використати ключові лексичні одиниці в мовленнєвих ситуаціях, у яких ці ЛО можуть бути вжиті в аналогічних або нових контекстах.

Для проведення емпіричної частини дослідження було відібрано низку фрагментів із текстів художньої літератури загальним обсягом приблизно п'ятдесят тисяч ієрогліфічних знаків. Критеріями відбору уривків із художніх творів стали такі, як актуальність лексичних одиниць, частотність уживаності лексики, метафоричність і символічна образність, відповідність тематиці твору, історичний контекст.

Апробацію методу семантичного аналізу лексики китайської мови було проведено на базі Інституту філології і журналістики ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» серед здобувачів освіти бакалаврату за спеціальністю В11.065 «Східні мови та літератури (переклад включно), перша – китайська. Китайська мова і література (переклад включно), друга іноземна мова – англійська». Метою апробації було розвиток у студентів навичок глибокого розуміння тексту, формування міжкультурної компетентності здобувачів під час вивчення іноземної мови шляхом використання художньої літератури, а також виявлення ефективності застосування технології САЛ у процесі навчання китайської мови.

Загалом було сформовано 9 завдань, спрямованих на розвиток і відпрацювання лексичних навичок за допомогою семантичного аналізу лексичних одиниць, а також на використання ключової лексики в мовленнєвих ситуаціях.

Для ілюстрації використання САЛ у процесі роботи над художнім текстом наведемо як приклад уривок із роману Мо Яня «Країна вина» (莫言 《酒国》, 1993) та відповідний комплекс вправ:

红姑娘打了一个响亮的喷嚏，把它像子弹一样发射出去，正碰在餐桌第三层那盆仙人掌上。反作用力使它好像挨了仙人掌一巴掌，带刺的巴掌。丁钩儿感到一阵剧烈头痛，腹中热流绞动，形成无数湍急的漩涡，周身刺痒，起了一片片的风疹 (莫言, 2012).

[Панянка в червоному голосно чхнула, і свідомість, мов куля, зірвалася вбік – просто на кактус, що стояв на третьому ярусі бенкетного столу. Віддача відчулася такою, як наче кактус дав йому ляпаса, колючого ляпаса. Дін Гоуер відчув лютий головний біль, живіт скрутило, у середині все закружляло у безлічі стрімких вирів. Усе тіло свербіло, і на шкірі з'явилися плями схожі на краснуху].

1. Прочитайте текст і виділіть 20–30 ключових лексем (наприклад, 剧烈).
2. До кожної виділеної ключової лексеми доберіть синоніми (наприклад, 剧烈 – 强烈, 猛烈, 激烈). Порівняйте їх. Чи допомагають вони глибше зрозуміти зміст тексту?
3. За можливості доберіть до ключових лексем антоніми (наприклад, 响亮 – 低声, 无声). Поміркуйте, чи допомагають ЛО з протилежним значенням усвідомити значення ключових слів?
4. Обговоріть у парах, який емоційний відгук викликає прочитання цього уривка в читача?
5. Серед виділених у тексті ключових ЛО знайдіть і випишіть слова, утворені за рівноправним (копулятивним) типом зв'язку, якщо такі є (компоненти слова рівноправні між собою). Наприклад, 刺痒, де компоненти 刺 «колоти» і 痒 «чесатися» дають значення «свербіти».
6. Із представлених ключових лексичних одиниць знайдіть і випишіть слова, утворені за атрибутивним, дієслівно-об'єктним або дієслівно-результативним типами зв'язку (нерівноправний тип), як ось у слові 带刺, де 带 являє собою дієслово «принести, занести, віднести, містити», а 刺 – іменник «шип, колючка».
7. Віднесіть ключові лексеми, утворені за копулятивним типом зв'язку, до відповідних видів семантичних реляцій (реляція сумування, простої сукупності; реляція узагальнення і збірності; реляція переосмислення, узагальнення; реляція поглинання; реляція дублювання; реляція категоричності протиставлення тощо). Наприклад, 剧烈 «сильний, лютий» – реляція інтенсифікації з посиленням ознаки (де 剧 – «сильний, різкий, гострий», а 烈 – «запеклий, сильнодіючий, міцний»).
8. Віднесіть ключові лексеми, утворені за атрибутивним, дієслівно-об'єктним або дієслівно-результативним типами зв'язку, до відповідних видів семантичних реляцій (реляція «матеріал»; реляція «матеріал і подібність за формою»; реляція «частина за цілим»; реляція «мати об'єктом дії»; реляція «визначення виду через рід»; реляція «призначення»; реляція «середовище»; реляція «інструмент»; реляція «причина / наслідок»; реляція «дія / результат» тощо). Наприклад, 餐桌 «бенкетний стіл» – реляція «призначення» (де 餐 – «їжа», 桌 – «стіл»).
9. Використовуючи всю групу ЛО (ключові лексеми з тексту, їхні синоніми та антоніми), придумайте мовленнєву ситуацію, у якій ці ЛО будуть ужиті в новому контексті.

Після успішної апробації комплексу вправ з відібраними уривками художніх текстів було проведено опитування студентів, щоб з'ясувати їхню думку щодо корисності вправ, труднощів, які виникли в процесі навчання, та пропозицій щодо вдосконалення. Опитування містило такі запитання:

- Наскільки результативним, на вашу думку, є цей комплекс вправ?
- Які типи завдань виявилися для вас найкориснішими?
- Чи стикалися ви з труднощами під час виконання? Якщо так, то з якими саме?
- Що б ви порадили змінити або додати, щоб удосконалити комплекс?

За результатами виконання комплексу вправ із використанням САЛ та анкетування здобувачів освіти було підбито підсумки. Використання технології семантичного аналізу лексики дало змогу значно розширити та закріпити словниковий запас студентів. Середній приріст активного словника здобувачів після кожної роботи з текстом становив близько 40 нових слів. Це пов'язано з виконанням завдань із добору синонімів та антонімів, що також сприяло кращому запам'ятовуванню та використанню нової лексики в мовленні.

Виконання вправ, спрямованих на розбір і семантичний аналіз лексичних комплексів, сприяло покращенню формування лексико-граматичних навичок здобувачів, які змогли продемонструвати правильне використання ключової лексики в мовленнєвих ситуаціях під час побудови власних висловлювань.

Результати опитування показали, що 90 % студентів оцінили вправи як корисні й ефективні для поглибленого вивчення та розуміння лексики китайської мови. Здобувачі освіти зазначили, що робота з ключовими лексемами та їхніми синонімами й антонімами допомогла їм краще запам'ятати нові слова та засвоїти нюанси значень. Учасники експериментального навчання підкреслили, що завдання, у яких потрібно було віднести лексеми до різних видів семантичних реляцій, сприяли кращому розумінню структури складних слів і полегшили засвоєння нового лексичного матеріалу. Це дало можливість здобувачам освіти не лише запам'ятовувати нові слова, але й бачити закономірності в їхній структурі та словотвірних моделях.

Деякі студенти зазначили, що завдання на визначення типу граматичного зв'язку, особливо у випадку лексичних комплексів, утворених за нерівноправним типом, виявилось складним. Проте більшість учасників експериментальної групи погодились, що перелічені вправи були ефективними для детального вивчення та розуміння структури побудови лексичних одиниць китайської мови. Водночас здобувачі освіти запропонували збільшити кількість прикладів і пояснень до завдань на визначення семантичних реляцій у комплексах з нерівноправним типом зв'язку, щоб полегшити засвоєння матеріалу.

Семантичний аналіз лексики дає змогу виявляти не лише прямі значення слів, але й приховані смисли, асоціації та культурні конотації. Кожне слово в мові несе в собі певні культурні коди, які можуть залишатися незрозумілими без знання контексту. Метод семантичного аналізу лексики відіграє важливу роль у розвитку культурної компетентності, сприяючи розумінню культурних конотацій, розвитку критичного мислення й аналітичних навичок, а також формуванню шанобливого ставлення до інших культур.

Спираючись на результати виконаного комплексу вправ із використанням технології САЛ та опитування майбутніх фахівців-китаєзнавців, ми визначили такі переваги та недоліки застосування цієї технології у формуванні лексичних навичок.

Переваги використання технології САЛ під час роботи із художніми текстами представимо у вигляді таблиці 1.

Виходячи з інформації, наведеної в таблиці, зазначимо, що описана технологія використання САЛ дає змогу реалізувати комплексний підхід до розв'язання проблем навчання китайської мови.

Можемо говорити, що виокремлення семантичного аналізу іншомовної лексики як методичного пріоритету в процесі читання художнього тексту створює умови, за яких здобувачі освіти залучаються до активної взаємодії з мовним матеріалом. Це сприяє усвідомленню полісемантичної природи слів, їхніх взаємозв'язків та вживання в різних ситуаціях, розширенню словникового запасу та розвитку контекстуальної здогаду, формуванню стійких асоціацій і ґрунтовному засвоєнню семантичних реляцій, опануванню лексики та культурних і етнонаціональних аспектів китайської мови, формуванню іншомовних лексичних навичок, глибшому розумінню системи іноземної мови та здобуттю фундаментальних лінгвістичних знань.

Таблиця 1

**Використання технології семантичного аналізу лексики
під час роботи з художніми текстами**

Аспект	Зміст	Приклад / Рекомендація
Занурення в лексику тексту	Детальне опрацювання ключових лексем, синонімів, антонімів сприяє глибшому розумінню тексту та розвитку аналітичних умінь	Вправа: виберіть 5 ключових слів, доберіть синоніми / антоніми та поясніть контекст
Різноманітність завдань	Поєднання тренування нової лексики та її використання в мовленнєвій діяльності	Приклад: заповнення пропусків → переклад → мінідіалог з новою лексикою
Робота з конотаціями та семантичними зв'язками	Завдання сприяють розумінню конотацій і семантичних реляцій	Аналіз фраз: порівняння слів за емоційним забарвленням
Збагачення словникового запасу	Вивчення синонімів, антонімів, колокацій стимулює використання слів у нових контекстах	Завдання: доберіть 3 типові колокації до слова
Активізація когнітивних процесів	Вправи сприяють розвитку критичного мислення та здатності аналізувати	Дискусія: чому автор вибрав саме це слово?
Висока складність окремих завдань	Студенти молодших курсів мають труднощі з граматичними зв'язками в лексичних комплексах	Спрощення вправ, використання таблиць / схем, поступове ускладнення
Потреба в підтримці викладача	Необхідні додаткові пояснення та приклади	Мініпрезентації, зразки виконаних вправ, парна / групова робота

Зазначимо також, що використання технології навчання на основі САЛ розвиває не лише власне іншомовні навички, але й особливо актуальні сьогодні універсальні компетентності: культуру мислення, здатність до узагальнення інформації, до аналітичної діяльності. Робота над текстом художнього твору з використанням методів лінгвістичного аналізу дає змогу виявляти приховані смисли та підтексти, які можуть залишатися поза увагою читача, сприяє детальному проникненню в зміст прочитаного, розвиває вміння читати художню літературу, формує інтерес до неї.

Можемо констатувати, що технологія навчання китайської мови з використанням лінгвістичного методу семантичного аналізу лексики реалізує актуальну нині компетентнісну міжкультурну парадигму. Активна взаємодія здобувачів освіти з національно та культурно маркованими текстами через семантичний аналіз лексики, що забезпечує глибше розуміння прочитаного, сприяє розвитку міжкультурної компетентності, а саме дає змогу краще розуміти іншу культуру та її носіїв, пробуджує інтерес до мовних, національних та етнокультурних особливостей країни мови, що вивчається.

Значущість цього дослідження вбачається в пропозиції використання методу САЛ для розв'язання комплексу проблем навчання китайської мови в закладах вищої освіти (формування лексичних навичок як мовної складової міжкультурного спілкування в процесі читання художньої літератури).

Перспектива подальших досліджень убачається у вивченні особливостей реалізації технології семантичного аналізу лексики для конкретних рівнів володіння китайською мовою, а також для задоволення індивідуальних мовних потреб різних категорій здобувачів освіти. З урахуванням динамічного розвитку методики навчання китайської мови, зумовленого стрімким зростанням кількості бажаючих її вивчати, можна припустити, що ця технологія буде вдосконалюватися й надалі, адаптуючись до нових вимог освітнього процесу та потреб здобувачів освіти.

Список використаної літератури

1. Кость Г. Інтерпретація художнього тексту методом семантичних ізотопій. *Іноземна філологія*. 2015. Вип. 128. С. 55–60. DOI: <https://doi.org/10.30970/fpl.2015.128.110>
2. Цзінтао Ч. Викладання китайської мови у закладах вищої освіти України: проблеми і перспективи. *Витоки педагогічної майстерності*. 2024. Вип. 33. С. 232–237. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2024.33.310084>
3. Давидченко І. Д. Лінгвокультурологічна компетентність та її роль у фаховому становленні майбутніх фахівців закладів освіти. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2021. № 1 (21). С. 252–260. DOI: <https://doi.org/10.32342/2523-4463-2021-1-21-26>
4. Матузкова О. П. Лінгвокультура та переклад : монографія. Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2022. 226 с.
5. Лисенко Л. В. Лінгвокультурологічні аспекти викладання іноземної мови у музичних ВНЗ. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 69. Т. 2. С. 197–199. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.69-2.39>
6. Snigovska O., Morozov S., Broda M., Mosiievych L., Shum O. Integrating a linguocultural approach in training future foreign language specialists: Fostering organizational leadership in intercultural education. *International Journal of Organizational Leadership*. 2025. Vol. 14 (First Special Issue). P. 600–608. DOI: <https://doi.org/10.33844/ijol.2025.60503>
7. Forbes K., Evans M., Fisher L., Gayton A., Liu Y., Rutgers, D. Developing a multilingual identity in the languages classroom: The influence of an identity-based pedagogical intervention. *The Language Learning Journal*. 2021. No. 49 (4). P. 433–451. DOI: <https://doi.org/10.1080/09571736.2021.1906733>
8. 孙园园. 对外汉语初级阶段词汇教学本位观再思考. 河南教育学院学报. 哲学社会科学版. 2018. 第 37 卷, 第 1 期. 115–119页. DOI: <https://doi.org/10.13892/j.cnki.cn41-1093/i.2018.01.023> (访问日期: 15.02.2025).
9. 孙德金. 对外汉语词汇及词汇教学研究. 北京: 商务印书馆. 2006. 551页.
10. 李晋霞, 李宇明. 论词义的透明度. 语言研究. 2008. 第28卷. 第3期. 60–65页.
11. 莫言. 酒国. 努努书坊网站. 发布时间: 2012-10-12. URL: https://www.kanunu8.com/book3/8252/index.html#google_vignette (访问日期: 01.10.2025).

References

1. Kost, H. (2015). Interpretatsiia khudozhnoho tekstu metodom semantychnykh izotopii [Interpretation of a Literary Text by the Method of Semantic Isotopies]. *Inozemna filolohiia – Foreign Philology*, (128), 55–60. DOI: <https://doi.org/10.30970/fpl.2015.128.110> [in Ukrainian].
2. Jingtao, Ch. (2024). Vykladannia kytaiskoi movy u zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy: problemy i perspektyvy [Teaching Chinese in Higher Education Institutions of Ukraine: Problems and Prospects]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti – Origins of Pedagogical Mastery*, (33), 232–237. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2024.33.310084> [in Ukrainian].
3. Davydchenko, I. D. (2021). Linhvokulturolohichna kompetentnist ta yii rol u fakhovomu stanovlenni maibutnykh fakhivtsiv zakladiv osvity [Linguocultural Competence and Its Role in the Professional Development of Future Specialists of Educational Institutions]. *Visnyk universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriiia “Filolohichni nauky” – Bulletin of Alfred Nobel University. Series “Philological Sciences”*, 1(21), 252–260. DOI: <https://doi.org/10.32342/2523-4463-2021-1-21-26> [in Ukrainian].
4. Matuzkova, O. P. (2022). Linhvokultura ta pereklad [Linguoculture and Translation]. Odesa: Vydavets Bukaiev Vadym Viktorovych [in Ukrainian].
5. Lysenko, L. V. (2020). Linhvokulturolohichni aspekty vykladannia inozemnoi movy u muzychnykh VNZ [Linguocultural Aspects of Teaching a Foreign Language in Music Universities].

Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh – Pedagogy of Creative Personality Formation in Higher and Secondary Schools, 69(2), 197–199. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.69-2.39> [in Ukrainian].

6. Snigovska, O., Morozov, S., Broda, M., Mosiievych, L., & Shum, O. (2025). Integrating a linguocultural approach in training future foreign language specialists: Fostering organizational leadership in intercultural education. *International Journal of Organizational Leadership*, 14(First Special Issue), 600–608. DOI: <https://doi.org/10.33844/ijol.2025.60503>.

7. Forbes, K., Evans, M., Fisher, L., Gayton, A., Liu, Y., & Rutgers, D. (2021). Developing a multilingual identity in the languages classroom: The influence of an identity-based pedagogical intervention. *The Language Learning Journal*, 49(4), 433–451. DOI: <https://doi.org/10.1080/09571736.2021.1906733>.

8. Sun Yuanyuan (2018). Basic Views and Reflections on Teaching Vocabulary in the Primary Stage of Teaching Chinese as a Foreign Language. *Scientific Journal of Henan Normal College (Philosophy and Social Sciences) [online]*, 37(1), 115–119. DOI: <https://doi.org/10.13892/j.cnki.cn41-1093/i.2018.01.023> [in Chinese].

9. Sun Dejin (2006). Research on Chinese Vocabulary and Teaching Vocabulary in Teaching Chinese as a Foreign Language. Beijing: Commercial Publishing House [in Chinese].

10. Li Jinxia, Li Yuming (2008). Reflections on the Degree of Semantic Transparency of Vocabulary. *Linguistic Studies*, 28(3), 60–65 [in Chinese].

11. Mo Yan. (2012). The Republic of Wine. Nunu Bookstore. Published: October 12. Retrieved from https://www.kanunu8.com/book3/8252/index.html#google_vignette [in Chinese].

Перова С. В., Перепадя Д. О. Семантичний аналіз лексики як технологія формування мовної компоненти міжкультурної компетентності майбутніх китаєзнавців

Стаття обґрунтовує метод семантичного аналізу лексики (САЛ) як технологію формування мовної компоненти міжкультурної компетентності майбутніх китаєзнавців. Теоретичну основу становлять лінгводидактичні підходи, що інтегрують роботу з автентичним художнім текстом як носієм культурно значущих смислів і кодів; підкреслюється нерозривний зв'язок опанування мови та культури й актуальність лексико-семантичної роботи для адекватної інтерпретації авторського задуму. Метою дослідження є концептуалізація САЛ як дидактичної технології, що забезпечує осмислення денотативних, конотативних і культурних значень лексичних одиниць, розширює словниковий запас та розвиває навички контекстуального здогаду. Методика передбачає поетапну стратегію роботи із художніми текстами сучасної китайської літератури (передтекстові, текстові, післятекстові завдання): виокремлення ключових ЛО; добір синонімів та антонімів; ідентифікацію типів граматичних зв'язків і семантичних реляцій; аналіз контекстуальних уживань; перенесення ЛО в нові комунікативні ситуації. Емпіричну базу становлять приблизно 50 тис. ієрогліфічних знаків з творів сучасних авторів; розроблено 9 вправних модулів, апробованих серед студентів бакалаврату ЛНУ імені Тараса Шевченка. Результати засвідчили стаке зростання активного словника, покращення лексико-граматичних навичок і підвищення якості інтерпретації культурних смислів; 90 % респондентів оцінили комплекс як корисний. Водночас зафіксовано труднощі з визначенням граматичних зв'язків у нерівноправних лексичних комплексах, що зумовлює потребу у візуалізації, поетапному ускладненні й розширенні пояснень. Зроблено висновок, що САЛ, інтегрований у читання художніх текстів, реалізує компетентнісну міжкультурну парадигму: формує здатність до інтерпретації смислів, розвиває критичне мислення, культуру толерантної взаємодії та мовне чуття. Перспективи подальших досліджень пов'язані з диференціацією технології за рівнями володіння китайською, індивідуалізацією цілей та уточненням інструментарію для роботи з різними типами лексичних реляцій.

Ключові слова: семантичний аналіз лексики, китайська мова, здобувачі освіти, технологія формування, компетентність, міжкультурна комунікація, художній текст.

Perova S. V., Perepadia D. O. Semantic Analysis of Lexis as a technology for developing the linguistic component of intercultural competence in future specialists in Chinese

The article substantiates the method of Semantic Analysis of Lexis (SAL) as a technology for developing the linguistic component of intercultural competence in prospective sinologists. The theoretical framework draws on linguodidactic approaches that integrate work with authentic literary texts as carriers of culturally significant meanings and codes; the study emphasizes the inseparable link between language learning and culture as well as the relevance of lexico-semantic work for the adequate interpretation of authorial intent. The aim is to conceptualize SAL as a didactic technology that enables the comprehension of the denotational, connotational, and cultural meanings of lexical items, expands learners' active vocabulary, and fosters skills of contextual inference. The methodology implements a stepwise strategy for working with contemporary Chinese literary texts (pre-reading, while-reading, and post-reading tasks): identification of key lexical items; selection of synonyms and antonyms; identification of grammatical relations and semantic relations; analysis of contextual uses; and transfer of items into new communicative situations. The empirical base comprises approximately 50,000 characters drawn from works by contemporary authors; nine task modules were designed and piloted with bachelor's students at Taras Shevchenko Luhansk National University. The findings indicate steady growth of learners' active vocabulary, improvement of lexico-grammatical skills, and enhanced interpretation of cultural meanings; 90% of respondents rated the task complex as useful. At the same time, difficulties were recorded in determining grammatical relations within non-coordinate lexical compounds, which calls for greater visualization, gradual scaffolding, and expanded explanations. It is concluded that, when integrated into literary reading, SAL operationalizes a competence-based intercultural paradigm: it develops the ability to interpret meanings, strengthens critical thinking, nurtures a culture of tolerant interaction, and refines linguistic intuition. Prospects for further research include differentiating the technology by proficiency levels in Chinese, individualizing learning goals, and refining tools for working with various types of lexical relations.

Key words: semantic analysis of lexis, Chinese language, learners, technology of formation, competence, intercultural communication, literary text.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 10.10.2025

Стаття прийнята 31.10.2025

Статтю опубліковано 21.11.2025